

ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Славутинський А.П., гр. 193-22мЗК-02
Науковий керівник – к.е.н, доц. **С.О. Винограденко**
Державний біотехнологічний університет

Земля є основним природним ресурсом, який забезпечує життєдіяльність людини і суспільства. Раціональне використання та охорона земель є важливим завданням для забезпечення екологічної безпеки, продовольчої незалежності, соціально-економічного розвитку та національної безпеки України. Однак, за даними Державної служби статистики України, стан земельних ресурсів залишається незадовільним: близько 40% земель сільськогосподарського призначення мають низьку продуктивність, близько 30% земель підлягають ерозії, близько 10% земель забруднені шкідливими речовинами [1].

Для покращення ситуації необхідно застосовувати ефективні механізми економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель. Економічне стимулювання полягає у формуванні таких умов, за яких суб'єкти господарювання отримують матеріальну вигоду від застосування природоохоронних заходів і несуть втрати від порушення нормативно-правових актів у сфері землекористування. До таких механізмів належать: податкове регулювання, платежі за користування землею, субсидії і дотації, кредитування і страхування, екологічна сертифікація та маркування, екологічна освіта та просвіта.

Податкове регулювання передбачає застосування податкових пільг, штрафів і компенсацій у залежності від ступеня впливу суб'єктів господарювання на стан земельних ресурсів. Наприклад, можна запровадити податкове звільнення або пониження ставки податку на додану вартість для товаровиробників, які використовують органічні добрива і не застосовують пестициди; навпаки, можна підвищити податок на прибуток для тих, хто здійснює земельну спекуляцію або забруднює землю.

Платежі за користування землею є основним джерелом надходжень до державного і місцевих бюджетів від земельних відносин. Вони мають враховувати якість, родючість, екологічний стан і цільове призначення земель. Наприклад, можна запровадити диференційовані ставки платежів за користування землею в залежності від класу земель, ступеня їх деградації, ризику екологічних катастроф. Також можна встановити платежі за викиди шкідливих речовин у ґрунт, за використання земель для несільськогосподарських цілей, за переведення земель із одної категорії в іншу [2].

Субсидії і дотації є формами державної підтримки суб'єктів господарювання, які здійснюють раціональне використання та охорону земель. Вони можуть надаватися у вигляді безповоротних грантів, безвідсоткових або пільгових кредитів, компенсацій за втрати врожаю, надання матеріально-технічних ресурсів. Наприклад, можна субсидувати впровадження енергозберігаючих технологій, органічного землеробства, агроландшафтного проектування; дотувати рекультивуацію деградованих земель, створення захисних лісосмуг, заповідників і національних парків.

Кредитування і страхування є фінансовими інструментами, які сприяють покращенню матеріальної бази суб'єктів господарювання та зменшенню ризиків, пов'язаних з використанням та охороною земель. Наприклад, можна надавати кредити на придбання сучасної с/г техніки, на проведення меліоративних заходів, на розробку проектно-кошторисної документації; страхувати с/г урожай від неблагоприятних погодних умов, стихійних лих, шкочинних організмів.

Екологічна сертифікація та маркування є формами гарантування якості продукції та послуг, які пов'язані з використанням та охороною земель.

Вони дають можливість споживачам розрізнити продукцію та послуги, які вироблені з дотриманням екологічних норм і стандартів, від тих, які є шкідливими для землі та здоров'я людини. Наприклад, можна використовувати екомарки, які позначають органічну, еко-соціальну, біодинамічну продукцію; сертифікати, які підтверджують добровільну сертифікацію земельних ресурсів за міжнародними критеріями; етикетки, які вказують на склад, походження, терміни зберігання продукції.

Екологічна освіта та просвіта є формами підвищення свідомості та відповідальності суб'єктів господарювання та споживачів щодо раціонального використання та охорони земель. Вони передбачають проведення навчальних програм, семінарів, тренінгів, конференцій, виставок, фестивалів, конкурсів, акцій, кампаній тощо. Наприклад, можна організувати еко-школи, еко-лабораторії, еко-музеї, еко-туризм; розповсюджувати еко-літературу, еко-журнали, еко-плакати, еко-відео; стимулювати еко-активну поведінку громадян.

Таким чином, економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель в Україні є необхідною умовою для досягнення сталого розвитку країни. Для його реалізації потребується розробка та впровадження комплексної системи механізмів, які б враховували інтереси всіх зацікавлених сторін і сприяли б гармонізації взаємодії людини і природи.

Література

1. Державна служба статистики України, 2022 Вернер І. Є. (за редакцією), 2022
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III, ст. 205